

บทบรรณาธิการ “ความจริงที่ฉันท้องการเก็บไว้”

วลีที่ว่า “ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย” ลึกๆ แล้ว น่าจะบ่งบอกนัยว่า “ความจริง” (truth) มีเพียงหนึ่งเดียว และรอวันที่จะถูกเปิดเผยออกมา ทักษะต่อความจริงเช่นนี้น่าจะได้อิทธิพลมาจากกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่พยายามพิสูจน์ให้เห็นความจริงแบบที่ควรจับต้องได้เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ และค้นหาเหตุผลที่รองรับการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของความจริงนั้นๆ

แต่สำหรับแวดวงสังคมศาสตร์และสื่อสารศึกษา นับแต่กลางศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา มุมมองต่อความจริงแบบประจักษ์นิยม (empiricism) ยิ่งยั้งต้นนั้น ได้ถูกท้าทายและเขย่าความเข้าใจกันอย่างต่อเนื่อง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความจริงอาจไม่ใช่ “สิ่งไม่ตาย” แต่ความจริงเป็น “สิ่งที่ได้รับการเสกสรรปั้นแต่ง” ขึ้นมามากกว่า และในบางครั้งก็เสกสรรสร้างแต่งกันเสียจนราวกับเป็นธรรมชาติ โดยมีพิกัดต้องตั้งคำถามว่าจริงหรือไม่จริงแต่อย่างใด

นักคิดผู้ทรงอิทธิพลมากตั้งแต่ก่อนยุค Y2K อย่าง มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ได้กล่าวยืนยันว่า “ความจริง” เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับ “อำนาจ” (power) อย่างมีอาจแยกขาดจากกันได้ กล่าวคือ ความจริงเกิดขึ้นและดำรงไว้ซึ่งอำนาจบางอย่าง ที่เฉพาะผู้มีอำนาจเท่านั้นจึงจะสถาปนาความจริงรอบตัวเราขึ้นมาได้ เพราะฉะนั้น โลกของเราจะกลมหรือแบนก็อาจไม่มีคำตอบใดที่ผิด แต่ขึ้นอยู่กับว่า ใครมีอำนาจที่จะกำหนดความจริงต่อรูปทรงของโลก โดยหากเป็นในยุคกลางที่คริสตจักรเรืองอำนาจ โลกของเราก็จะมีทรงอย่างแบน เพราะศาสนจักรผูกขาดคำอธิบายเอาไว้เช่นนั้นในยุคนั้น ในขณะที่หลังปฏิวัติวิทยาศาสตร์ โลกของเราก็กลับเปลี่ยนเป็นทรงกลมตามวงโคจรแห่งอำนาจที่นักวิทยาศาสตร์ต่างพิสูจน์ยืนยันความจริงดังกล่าว

และเพราะสนามแห่งการสื่อสารเป็นพื้นที่ที่สาริตความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความจริงในหลายๆ ซอกมุม วารสารวิชาการ *วารสารศาสตร์ ฉบับเล่ม* “ความจริงที่ฉันท้องการเก็บไว้” จึงรวบรวมมานาบทความที่เจาะลึกเข้าไปยัง

หลัภูมิต่าง ๆ ที่ตั้งคำถามต่ออำนาจของการสื่อสารกับการสถาปนาความจริง และแพร่กระจายสัจจะเหล่านั้นออกสู่สาธารณะ

เริ่มต้นด้วยบทความวิจัยสามเรื่องที่สำคัญตรวจสอบพลังแห่งพื้นที่สื่อออนไลน์กับการผลิตและเผยแพร่ความจริงมากมายออกสู่มวลชน โดยในบทความเรื่องแรกของ ทัดดาว ทองอิม และวิไลวรรณ จงวิไลเกษม ได้เลือกตั้งคำถามวิจัยและเผยให้เห็นว่า หากพื้นที่ของข่าวถูกตีความว่าเป็นช่องทางแห่งการสร้างและนำมาซึ่งสัจจะของสังคม กระบวนการรายงานข่าวผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ของสำนักข่าวออนไลน์ THE REPORTERS ได้ประกอบสร้างอัตลักษณ์ความเป็นองค์กรสื่อที่เน้นประเด็นสิทธิมนุษยชน และเป็นพื้นที่สื่อกลางเพื่อหาทางออกระหว่างคู่ขัดแย้งภายใต้ตรรกะของวารสารศาสตร์สันติภาพ

จากนั้นบทความถัดมาอีกสองเรื่อง ได้เลือกศึกษาประเด็นสื่อออนไลน์กับการนำเสนอข่าวความจริงว่าด้วยการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชน โดย นันทพร วงษ์เชษฐา เจาะลึกการทำงานของสำนักข่าวออนไลน์เดอะสแตนดาร์ด ในฐานะผู้ส่งสาร ที่มีทั้งมุมของการจัดวาระข่าวสาร และมุมของการรายงานข่าวข้ามสื่อท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งอันเข้มข้นที่เยาวชนเผชิญหน้าทางการเมืองกับอำนาจของรัฐ ในขณะที่ บุษยากร ตีระพุดติกุลชัย ย้ายแง่มุมมาส่งชมดูเยาวชนในฐานะผู้รับสาร โดยเลือกใช้สนามของเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อทำความเข้าใจอิทธิพลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในบริบทของชุมชนท้องถิ่น

หากความจริงในการรับรู้ของสาธารณะที่มีต่อกลุ่มคนชายขอบหรือคนเปราะบาง ขึ้นอยู่กับอำนาจของสื่อที่เข้าไปกำหนดและประกอบสร้างขึ้น บทความสองเรื่องถัดมาได้มุ่งเผยให้เห็นพื้นที่ของสื่อที่ต่อสู้เพื่อกำหนดตัวตนอำนาจ และศักดิ์ศรีของกลุ่มคนดังกล่าว โดยในเรื่องแรก ไวยวุฒิ วุฒิอรรถสาร ได้เลือกเก็บข้อมูลในสนามของโรงเรียนเศรษฐเสถียรในพระราชูปถัมภ์ อันเป็นสถานศึกษาสำหรับนักเรียนผู้บกพร่องทางการได้ยิน โดยเปรียบเทียบให้เห็นความพึงพอใจและการรับรู้เนื้อหารายการในการให้บริการล่ามภาษามือ และบริการคำบรรยายแทนเสียงในคราวเดียวกันในรายการโทรทัศน์ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอ

แนะนำ เมื่อนวัตกรรมการสื่อสารก้าวหน้าขึ้น สังคมจะพัฒนาเทคโนโลยีให้ส่งเสริมโอกาสของผู้คนที่เคยอยู่ในวงนอกของสื่อภาพและเสียงอย่างโทรทัศน์กันได้อย่างไร

ตามด้วย มนต์ศักดิ์ ชัยวีระเดช ก็กับการออกแบบวิจัยแบบฝึกปฏิบัติทางความคิดสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนา (autoethnography) มาถอดบทเรียนการเรียนรู้ต่อการใช้ภาพยนตร์สารคดีเรื่อง *an ordinary us* อันมีเนื้อหาว่าด้วยกลุ่มเปราะบางอย่างออทิสติก ด้วยความคาดหวังของผู้เขียนที่ต้องการสะท้อนย้อนคิดต่อ “ความจริงที่มองไม่เห็น” (the hidden truth) ของคนกลุ่มนี้

จากความจริงในมุมของ “ชายขอบ” (periphery) ผู้การทำความเข้าใจกลุ่มคนที่อยู่ “ศูนย์กลาง” (centre) แห่งสังคมอย่างชนชั้นกลาง (the middle class) บทความสองเรื่องปิดท้ายได้สะท้อนย้อนกลับไปเห็นอำนาจของกลุ่มคนชนชั้นนี้ที่ผลิตความจริง อัตลักษณ์ และรสนิยมของเธอและเขาออกสู่ปริมาตรสาธารณะในวงกว้าง ทั้งนี้ เมื่อชนชั้นกลางเริ่มขยายอำนาจเข้าควบคุมกลไกทางเศรษฐกิจการเมือง นิโบล วงศ์ภัทรนนท์ ก็ได้ตั้งข้อสังเกตต่อมาว่า คนกลุ่มนี้ได้เข้ามาใช้พื้นที่ทางวัฒนธรรมของละครเพลง ซึ่งเคยเป็นเวทีของการรักษาความแตกต่าง/โดดเด่น (distinction) แห่งชนชั้นสูงมาแต่เดิม และจากการตรวจสอบพัฒนาการตลอดเก้าทศวรรษ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงแวดวงของละครเพลงที่วิวัฒน์ไปพร้อมกับอัตลักษณ์และตัวตนของชนชั้นใหม่ที่ไหลลื่นไปตามพลวัตทางสังคมแต่ละยุคสมัย

เช่นเดียวกับ ชนิทร เพ็ญสูตร ที่ได้อาศัยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) มาทำความเข้าใจตัวตนและภาพตัวแทนของชนชั้นกลางที่สื่อสารผ่านภาพยนตร์ของ นวพล อารังรัตนฤทธิ์ ทั้งนี้ แม้ว่าภาพยนตร์ไทยจะเคยเป็นเวทีที่ชนชั้นสูงได้นำเข้าและยึดกุมพื้นที่นี้มาก่อน แต่เมื่อวิถีแห่งโลกเซลลูลอยด์ได้คลี่คลายตัวไป เส้นกันแบ่งระหว่างชนชั้นต่างๆ ในสื่อแขนงนี้ก็เริ่มพร่าเลือนลง และเปิดโอกาสให้คนชั้นกลางรุ่นใหม่ได้เข้ามาเกาะเกี่ยวและกำกับจินตกรรมความจริงของพวกเขาในหลากหลายเหลี่ยมมุม

ไม่ว่าจะเป็นความจริงจากแง่มุมที่แตกต่างมากมายในพื้นที่ของข่าวและสื่อออนไลน์ ความจริงที่สังคมกำหนดการรับรู้ต่อคนชายขอบและกลุ่มเปราะบางที่กำลังต่อสู้ผ่านเวทีการสื่อสาร หรือความจริงที่ลวงหลอและกำกับไว้ด้วยอำนาจของชนชั้นกลางผ่านสนามแห่งการสื่อสารต่างๆ วารสารวิชาการ วารสารศาสตร์ ฉบับปริทัศน์ “ความจริงที่ฉันต้องการเก็บไว้” เล่มนี้ ไม่เพียงแต่จะเผย “ความจริงที่ไม่มีวันตาย” ไปจากแวดวงสื่อสารศึกษาเท่านั้น หากแต่ยังชวนตั้งคำถามต่อความจริงที่สัมพันธ์และหลอมรวมไว้ด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจในแพลตฟอร์มการสื่อสารหลายๆ รูปแบบ เพราะที่เห็นและเป็นอยู่ “จริง” นั้น ก็อาจเป็นเพียงผลิตผลจากอำนาจของใครหรือสถาบันใดกันจริงๆ

สมสุข หินวิมาน

บรรณาธิการ